

SEKSUALNO OBRAZOVANJE 5: Zašto Romi traže njegovo uvođenje u škole?

Piše: Branka Stipić | 10/01/2022

Svima je potrebno seksualno obrazovanje, dokazali smo nizom argumenata u prethodnim tekstovima serijala "Seksualno obrazovanje – desetljeća borbe za saznanje o temeljnim činjenicama". No, jedna ga društvena grupa osobito priželjkuje jer je osobito marginalizirana u hrvatskom društvu, jer joj je školovanje teže dostupno, jer joj svakodnevica ne dopušta uključivanje u društveni život, jer je osobito siromašna...

Prema prethodnom popisu stanovništva, onom iz 2011. godine, u Hrvatskoj živi 16.975 Roma, što je znatno manje od procjena kakve se javno iznose – da ih je između 25 i 30 tisuća. Koliko je stvarno danas Roma u Hrvatskoj, pokazat će rezultati prošlogodišnjeg popisa kad napokon budu objavljeni. Sudeći prema podacima o porodicama iz 2018. godine, za koju imamo službene podatke, procjena će

ipak biti bliža stvarnom broju pripadnika romske nacionalne manjine. Naime, od 36.793 poroda zabilježena u Hrvatskoj te godine, 1,6 posto je Romkinja, dok je njihov udio u populaciji žena generativne dobi te iste godine iznosio 0,5 posto. Dakle, Romkinje su rađale tri puta više djece nego pripadnice ostalih nacionalnih skupina. Stopa rađanja u ukupnoj populaciji žena reproduktivne dobi bila je 42 na tisuću, a u romskoj populaciji žena generativne dobi 126 na tisuću.

Romkinje imaju znatno više poroda, ali i pobačaja

Daljnje bombardiranje brojkama govori kako Romkinje ne samo da rađaju više djece nego to čine znatno ranije nego žene iz ostatka populacije. Istraživanje **Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: žene, mladi i djeca**, objavljeno 2020. godine, pokazalo je da, od Romkinja koje imaju djecu, polovica njih su prvo dijete rodile još kao maloljetnice, a 17 posto njih imalo je na prvom porodu manje od 16 godina. Štoviše, čak tri djevojčice u Međimurskoj županiji rodile su u dobi od deset do 14 godina! U svim generativnim godinama Romkinje rađaju više djece nego žene iz ostatka populacije, a tek pri kraju tog razdoblja života, od 45 godina nadalje, zabilježeni su porodi žena iz opće populacije, dok ih kod Romkinja nije bilo.

No, statistika ne bilježi kod Romkinja samo više poroda, nego i znatno više pobačaja. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, od 2010. do 2016. godine broj pobačaja na zahtjev u toj se nacionalnoj manjini kretao od 20 do 40, no od 2017. godine naglo raste da bi u 2018. dosegnuo brojku od 101, što je stopu pobačaja na zahtjev u romskoj populaciji učinilo dva do tri puta većom nego kod opće populacije žena reproduktivne dobi.

Kontracepcija im je tabu tema

Romkinje su jedna od najisključenijih društvenih skupina, ustvrdila je to i Nacionalna strategija za uključivanje Roma. U romskim obiteljima još je izraženiji patrijarhalni sustav vrijednosti, žene su u podređenom položaju, marginalizirane i diskriminirane. Mnoge od njih isključene su iz školskog sustava relativno rano jer se udaju i postaju majke, a čupanje iz takve uloge ide izuzetno sporo i samo rijetke u tome uspiju.

Dodatna otegotna okolnost je upravo odustajanje od školovanja čime si automatski smanjuju šansu za uključivanje na tržište rada, a patrijarhalno okruženje u kojemu žive ih niti ne potiče, štoviše često im i brani, bilo kakvo zapošljavanje. Osnovna uloga mnogih Romkinja je da rađaju i brinu o djeci, kuhaju, pospremaju kuću i šute ma što njihov muškarac radio. Njihov se svijet svodi na kuću i naselje u kojemu žive te druženje s drugim ženama koje su u istom položaju.

Posljedice maloljetničkih trudnoća

Kako više od polovice Romkinja prvo dijete rađaju još kao maloljetnice, prekidaju školovanje, čak i osnovnu školu, visoka je stopa nepismenosti među njima. Ostaju kod kuće brinuti o djeci, no kako su i same slabo obrazovane, ne mogu toj djeci pomoći u svladavanju školskog gradiva. Kćeri ne mogu potaknuti da se bore za drugačiji status od njihovoga i tako se krug zatvara.

Autori spomenutog istraživanja u zaključcima navode kako se u centar djelovanja treba staviti problem maloljetničkih trudnoća koje imaju posljedice ne samo na majke maloljetnice nego i na njihovu djecu. Pri tome iznose osobitu kritiku hrvatskoga sudstva jer, unatoč zakonima koji jasno definiraju da je spolni odnos s osobama mlađima od 15 godina nezakonit, hrvatski suci i sutkinje u predmetima spolnih odnosa maloljetnih Romkinja i trudnoća kao posljedice to proglašavaju "tradicijom i običajima" i ne dosuđuju propisane kazne.

"Osim mjera i aktivnosti usmjerenih na pravosuđe, kod maloljetničkih trudnoća preventivne i edukacijske komponente su ključne i one bi trebale biti integrirane u građanski odgoj i obrazovanje, preciznije, u module seksualnog odgoja i reproduktivnog zdravlja unutar sustava obrazovanja", zaključuju autori istraživanja i tako pridonose nizu argumenata koje i mi kontinuirano navodimo u prilog uvođenju seksualnog odgoja.

U takvom svijetu znanje o reprodukciji i kontracepciji je tabu tema. "Njihova je tradicija da je planiranje obitelji i rađanje djece problem žene, a ne muškarca. Znači, "kontracepcija je nula", jedna je od izjava iz spomenutog istraživanja. Uključivanje Roma u hrvatsko društvo. Dodatni je problem siromaštvo – pa mnoge Romkinje nemaju niti za menstrualne potrepštine, a kamoli za kontracepcijske pilule ili umetanje spirale.

"Znanje o kontracepciji je doista nedostatno u romskoj populaciji, između ostalog i zato što su njima djeca bogatstvo zajednice, ne samo u smislu socijalne pomoći, već kulturalno. Također, o kontracepciji se ne razgovara, to je još uvijek tabu tema, osim s prijateljicama koje o tome isto znaju malo ili ništa, a u školi toga gotovo da i nema. Ta situacija je zdravstveno rizična jer je znanje o tijelu i njegovim funkcijama, kao i o tome kako se kontracepcija sigurno koristi, naročito pilule koje su hormonska kontracepcija, važna kako se zdravlje žena ne bi ugrozilo", kaže sociologinja **Suzana Kunac**, koja za Savez Roma "KALI SARA" vodi međunarodno podržan projekt **"Obrazovane Romkinje, osnažene romske zajednice"**.

Među ostalim, cilj je projekta poučiti mlade Romkinje o ljudskim pravima, o njihovim seksualnim i reproduktivnim pravima kroz lekcije iz seksualnog obrazovanja, o čemu je Suzana Kunac govorila za Rec.hr u **intervjuu** objavljenom prije gotovo godinu dana.

Tradicionalizam prijeći i odlazak ginekologu

U međuvremenu se gotovo ništa nije promijenilo. Seksualno obrazovanje, koje prema istraživanjima želi i većina opće populacije, u romskoj je zajednici još potrebnije.

“Seksualno obrazovanje bi Romkinjama, kao i svim drugim mladim ljudima, trebalo donijeti zdravo odrastanje, poznavanje svog tijela i njegovih funkcija, prevenciju spolno prenosivih bolesti, znanje o sigurnim intimnim odnosima, zdravim i sretnim vezama, važnosti odgovornosti, povjerenja i iskrenih odnosa kod stupanja u prve seksualne odnose, prevenciji rodno uvjetovanog nasilja, osnaživanju u prevladavanju patrijarhalnih obrazaca u odnosima i time emancipaciju da djevojke mogu samostalno odlučivati kada, s kim i koliko djece žele imati, prevenciju kontracepcije pobačajem (jer je to agresivan i bolan zahvat za žene i može se riješiti na druge načine), znanje o seksualnim i reproduktivnim pravima kao šireg koncepta ženskih ljudskih prava”, nabraja Suzana Kunac.

Znatno veći broj poroda i veći broj pobačaja na zahtjev u romskoj populaciji izravna je posljedica tog nedostatka znanja o seksualnim i reproduktivnim pravima, nepoznavanja metoda kontracepcije i nedostupnosti modernih kontraceptivnih sredstava koja si Romkinje u mnogim slučajevima ne mogu priuštiti, a većinom niti ne znaju za njih. Uostalom, da bi dobila kontraceptivnu pilulu žena mora otići ginekologu na pregled, što Romkinje izbjegavaju čak i u trudnoći.

“Zbog tradicionalizma u romskoj populaciji odlazak kod ginekologa se ne razumijeva kao djelovanje u skladu sa zaštitom svog zdravlja, već dio žena osjeća sram zbog takvih pregleda. Osim srama, dodatno tu situaciju pogoršava nerazumijevanje uputa liječnika, što može biti povezano sa specijalističkim medicinskim diskursom (koji mnoge žene ne razumiju u potpunosti), a dijelom, za neke Romkinje koje ne govore dobro hrvatski jezik, prepreka može biti čisto jezične prirode. Sram se ne vezuje samo za preglede, već i za osjećaj da njihove višekratne trudnoće druge pacijentice, a ponekad i medicinsko osoblje, ne gledaju s odobravanjem”, jedan je od zaključaka istraživanja o uključivanju Roma. Dodatni je problem i opet siromaštvo jer si Romkinje ne mogu priuštiti preglede u privatnim ginekološkim ordinacijama, što žene iz opće populacije često čine.

U sljedećem nastavku serijala Seksualno obrazovanje donosimo **što je sex pozitivno roditeljstvo i postoji li u Hrvatskoj.**

*Prethodni članak o uspjesima Estonije u borbi protiv maloljetničkih trudnoća, spolnih bolesti, seksualnom nasilju zahvaljujući uvođenju seksualnog obrazovanja u škole čitajte **OVDJE***

*O posljedicama nedostatka seksualnog obrazovanja u školama, nasilju, rizičnim ponašanjima, širenju zaraznih bolesti, seksizmu i mizoginiji pročitajte **OVDJE***

*O benefitima koje zahvaljujući seksualnom obrazovanju u školama imaju Nizozemska, Švedska, Portugal, Francuska, Njemačka..., možete pročitati **OVDJE***

*O desetljećima borbe za znanje o temeljnim činjenicama iz područja ljudske seksualnosti možete pročitati **OVDJE***

